

शैक्षणिक वर्ष - 2023 - 2024

नाव :- शिंदे प्राची आपसाहेडा

वर्ग - F.Y.B.A.

उपविषय - हॉकी विषयाची माहिती

हॉकी

★ हॉकी खेळाचा इतिहास

हॉकी खेळ कुधी सुरु झाला आणि तो कुठे झाला ? याबद्दल अनेक विद्वानां आहेत. हॉकी खेळाचा उगम कोठे व कोठे झाला हे कोणालाच माहित नाही. इंग्लिश मशिदीच्या कुलाकृतीमध्ये हॉकीच्या (बेनी हसन मशीद) परिचय आहे. ही मशीद सुमारे १०५० BC मध्ये बांधव आली होती.

गुंडाच्या स्थितीत दोन दुमडलेल्या काव्या असलेले दोन खेळाडू प्रतिमेमध्ये दृश्यात आहेत. काही पुराव्यांनुसार, पॅरिसियन लोक काठी आणि बॉलने हॉकी खेळताना घोडे चालवत असत. तेव्हा चेंडू लाकडात होता. हा खेळ पॅरिसियन ग्रीसमध्ये आणला गेला. त्यानंतर, रोमन लोकांनी हा खेळ ग्रीकांकडून शिकवला आणि तो इंग्लंडमध्ये आणला. पुसरीकडे, बहुतेक ब्रिटिश लेखक अशा संभाव्यतेला विरोध करतात. हॉकीचा उगम इंग्लंडमध्ये झाला असे मानले जाते. काही स्रोतांनुसार, वीसी इंग्लंडमध्ये स्टिक आणि बॉल फॉर्म लोकप्रिय होते. तेव्हापासून आंतरराष्ट्रीय हॉकी सामने खेळले जात आहेत. एकोणिसाव्या शतकात २६ जानेवारी १८९५ रोजी वेल्स आणि आर्लंड यॉर्क पाहिला आंतरराष्ट्रीय हॉकी सामना खेळला. हॉकी प्रथम १९०८ आणि १९२८ मध्ये ऑलिम्पिक खेळांमध्ये दिसली आणि १९२८ पासून सर्व खेळांमध्ये समाविष्ट केली गेली.

प्रत्यक्षात, इंग्लंडमध्ये हॉकीची लोकप्रियता आणि लोकवाढली. परिणामी, आधुनिक हॉकीचा खरा शोध

इंग्लंड आहे, असे म्हणायला हरकत नाही. दुसरीकडे, इंग्लंडने अनेक दशके ऑलिम्पिक हाँकीमध्ये भाग घेतला नाही. १९४८ मध्ये हाँकीमध्ये ऑलिम्पिकेमध्ये भाग इंग्लंडने घेण्यास सुरुवात केली. दुसरीकडे इंग्लंडचे हाँकीमध्ये योगदान पुलीशित करता येणार नाही. केवळ भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील सामनाच उत्कृष्टता आणि अपवादालात्मक क्षमता दाखवू शकतो. हाँकीचे नियम हाँकी असोसिएशनने १९८३ पेपर विम्बल्डन हाँकी क्लब ने तयार केले हे नियम मान्य केले

हॉकी हा भारताचा राष्ट्रीय खेळ मानला जातो. हा खेळ कधी सुरु झाला याबद्दल वेगवेगळ्या लोकांच्या वेगवेगळ्या कल्पना आहेत. काही अभ्यासकांच्या मते हा खेळ पर्शियामध्ये खेळला जात असे. त्यानंतरच ते ग्रीसमध्ये लोकप्रिय झाले. ६०० वर्षांपूर्वी प्रान्समध्ये रूढ सिद्धांतानुसार, हा खेळ ६०० हा खेळ, दुसऱ्या पहिल्यांदा खेळला गेला होता आणि हालिग स्प्रातानुसार ७०० वर्षे जुना आहे आणि इंग्लंडम नावाचे प्रथम आयर्लंडमध्ये खेळला गेला. १७०० आधुनिक हॉकीचा पहिला खेळ खेळला गेला. १७०० मध्ये तेथे पाहिल्या हॉकी क्लब स्थापन झाला. इंग्रजीनीच हा खेळ भारतात आणला. १९०६ मध्ये पहिला हॉकी संघ १९२६ मध्ये पहिला हॉकी सामना कलकत्ता येथे झाला. पहिला भारतीय हॉकी संघ १९२६ मध्ये न्यूझीलंडच्या दौऱ्यावर गेला होता, तब्दी त्या २१ सामने खेळले आणि त्यापैकी १६ जिंकले. त्या फक्त रूढ सामना गमावला आणि इतर दोन अनिर्णित राहिले. या गटात मेजर ह्यानचंद होते.

* भारतातील हॉकीचे योगदान

भारताच्या राष्ट्रीय खेळ हॉकी आहे. भारतातील कुलकुलत येशे हा खेळ शुरुवातीला खेळला जायचा. 26 मे 1928 रोजी भारताच्या हॉकी संघाने पहिल्यांदा ऑलिम्पिकमध्ये भाग घेतला आणि पहिल्यांदाच जिंकून भारताला पहिले सुवर्णपदक मिळवून दिले. या खेळात रूपसिंग आणि मेजर ध्यानचंद यांचे मोलाचे योगदान होते.

24 ऑलिम्पिक खेळांमध्ये हॉकी खेळली गेली आहे आणि प्रत्येक खेळ भारताने जिंकली आहे. या मालिकेतील प्रत्येक सामना भारताने जिंकला आहे. या 24 सामन्यांत भारताने 178 गोल केले आहेत. भारताला 8 सुवर्णपदकांचा संग्रहात प्रचंड समाधान आहे.

हाकी या खेळातील या कामगिरीमुळे 1928 मध्ये हॉकी भारताच्या राष्ट्रीय खेळ म्हणून घोषित करण्यात आले. भारताने सलग सहा हाकी ऑलिम्पिकमध्ये सलग सहा सुवर्णपदके जिंकली. या यशामुळे भारताला आंतरराष्ट्रीय हॉकी फेडरेशनमध्ये प्रवेश मिळाला. भारतातील हॉकीचे श्रेय मुख्यतः माझ ध्यानचंद यांना जाते. हॉकीचे हॉकी या खेळातील या कामगिरीमुळे 1928 मध्ये हॉकीला भारताच्या राष्ट्रीय खेळ म्हणून घोषित करण्यात आले. भारताने सलग सहा सुवर्णपदके जिंकली. या यशामुळे भारताला आंतरराष्ट्रीय हॉकी फेडरेशनमध्ये प्रवेश मिळाला. भारतातील हॉकीचे श्रेय मुख्यतः माझ ध्यानचंद यांना जाते. हॉकीचे जादुगार हे मेजर ध्यानचंद यांचे दुसरे नाव आहे.

* हॉकी मैदान आणि क्रीडा उपकरणांचे वर्णन

- अंघातील खेळाडूंची संख्या = ११ + ५ अतिरिक्त
हॉकी मैदानाची लांबी = १०० यार्ड किंवा ९१.५० मी.
- हॉकी मैदानाची रुंदी = ६० यार्ड किंवा ५४.८६
- खेळाचा कालावधी = ३५ - ३५ मिनिटांचे २ भाग
- हॉकी मैदानाची रुंदी = ६० यार्ड
- मध्यांतर खेळ = ५ ते १० मिनिटे
- चेंडू वजन = ५ औंस
- चेंडूचा घेर = ८ इंच ते ९ इंच
- महिला हॉक स्टिक वजन = २३ औंस
- गोल खांब्याची लांबी = १८ इंच
- महिला हॉक स्टिक वजन = २३ औंस
- पुरुषांच्या हॉक स्टिकाचे वजन = २८ औंस
- पेनल्टी स्ट्रोक अंतर = ७ यार्ड
- अधिकार्यांची संख्या = १ रेकरी, १ अंपायर
- ठिपके असलेले शुटींग वर्तुळ त्रिज्या = २१ यार्ड

* काठी स्पर्धांचि शोउक्यात वर्णन .

- रूगास्वामी चषक - ही भारताची राष्ट्रीय हॉकी चॅम्पियन आहे. सन १९२८ मध्ये सुरू झाले.
- बॉम्बे गोल्ड कप - ही हॉकीची राष्ट्रीय स्तरावरील स्पर्धा आहे.
- विश्वचषक - पुरुषांचा विश्वचषक १९७१ मध्ये सुरू झाला आणि महिला विश्वचषक १९७५ मध्ये सुरू झाला.
- अझलन शाह कप - ही हॉकीची आंतरराष्ट्रीय स्पर्धा आहे.
- आगा खान चषक - ही स्पर्धा मुंबईत आयोजित केली जाते.
- Beignton Cup - ही स्पर्धा कोलकातामध्ये आयोजित केली आहे. १८९५ मध्ये कोलकातामध्ये हा चषक सुरू झाला.
- लेडी रतन टाटा ट्रॉफी - ही हॉकी महिलांसाठी लेडी रतन टाटा ट्रॉफी स्तरावरील स्पर्धा आहे.

...the first goal...

हॉकी स्पर्धांची यादी

Page No.	
Date	

- शंकास्वामी चषक (महिला)
- इंदिरा गोल्ड कप
- लखन कप
- फेडरेशन कप
- आशिया कप
- वॉटन कप
- ध्यानचंद्र कप फुटबॉल
- आगा खान कप
- अझलन शाह कप
- लेडी रतन दादा कप (महिला)
- सिंधिया गोल्ड कप
- मोदी गोल्ड कप
- वॉम्बे गोल्ड कप
- वेलिंग्टन कप
- M.C.C कप
- ज्युनियर नेहरू हॉकी टॉफी
- हिरो होंडा कप
- ज्वा. डी. सिंग बाबू टॉफी
- प्राइम गोल्ड कप
- समरच हॉकी क्लब
- कनिष्ठ हॉकी
- युरोपीयन चॅम्पियनशिप

* भारतीय हॉकी मैदानांची यादी.

- नॅशनल स्टेडियम, नवी दिल्ली शिवाजी स्टेडियम, नवी दिल्ली
- राष्ट्रीय क्रीडा संस्था, पटियाला
- स्पोर्ट्स कॉलेज, बंगलोर
- स्पोर्ट्स कॉलेज, कोलकाता स्पोर्ट्स कॉलेज, गंधीनगर
- ध्यानचंद स्टेडियम, लखनौ
- रेल्वे स्टेडियम, अमृतसर
- रेल्वे स्टेडियम, पिंपरी
- रेल्वे स्टेडियम, मुंबई
- रेल्वे स्टेडियम, रांची
- रेल्वे स्टेडियम, चंदीगड
- रेल्वे स्टेडियम, ग्वालियर
- विश्व चषक
- चॅम्पियन हॉकी
- विश्व चषक (महिली)

हॉकी खेळाचे नियम

या खेळात पंचाने कोणता संघ प्रथम खेळेल हे उर्वरव्यासाठी नाणेफेक केली जाते. एकदा खेळ सुरु झाला की खेळाडूंना खेळाचे नियम पाळावे लागतात. ७० मिनिटांच्या खेळांमध्ये अधिक गोल करणाऱ्या संघाला विजेता घोषित केले जाते. प्रत्येक संघात एक गोलरक्षक असतो जो प्रतिस्पर्ध्याला चेकू गोळा गोलमध्ये जाण्यापासून रोखण्याचा प्रयत्न करतो.

वीस चववीस लोक ह्या खेळाडू प्रत्येक संघात गोलरक्षक आणि पाच खेळाडू ; बर्फ वर त्याच वेळी संघ दर सहा खेळाडू असणे आवश्यक आहे. तथापि खेळात चार खेळाडू पाच खेळाडू म्हणून नियुक्ती अनिश्चित वेळी. हॉकी दरम्यान खेळ नियम खेळाडू पुनश्चित करव्यासाठी केवळ थांबणे मध्ये परवानगी घेत प्रक्रियेत.

या खेळात तो परवानगी आणि शक्ती संघर्ष पण काही नियम, दुर्दैवाने नेहमी आदर नाही आहेत. हे विशेषत हात किंवा एक काही विलंब करणे हे निषिद्ध आहे कोपर, तसेच खेळाडू छेला, प्रात्य मालकीचा नाही कोण, कोरकोरपणे पावले बंदी घातली, काही खेळाडू प्रतिस्पर्धी एक प्रतिस्पर्धी माणणारे, नियमांचे उल्लंघन वर मुद्दाम आहेत. वराना त्यांच्या उल्लंघन न्याया-

धीश्री आढळलेले राहिल की भवलेलून हॉकी ज्या नियम पालन करणे आवश्यक आहे, दंड स्वतःचे प्रणाली आहे, प्लेअर बसखोर दोन-मिनिटांचा दंड अहसा शिक्षा. त्याच्या विशेषत दुखापतीमुळे खेळू शकणार नाही जर या वेळी पाच मिनिटे वाढविले जाते.

भारतातील हॉकीचे भविष्य :

भारतातील हॉकी खेळाचा मानाचा दिवस गेला
 जसे की आपण सर्व जाणतो की खरोखरच अद्भुत
 काळ य खूप पूर्वीपासून आहे. याचे कारण हॉकीमध्ये
 फारसा रस नाही, पुरेसे कुशल खेळाडू नाहीत आणि
 भविष्यात तरुणांना हा खेळ नियमितपणे खेळता
 याचा यासाठी पुरेशा सुविधा नाहीत
 हॉकी बद्दल लोकांचे प्रेम, कौतुक आणि आदर
 यामुळे असे दिसते की हे कधीही थांबणार नाही
 आणि हॉकीचा सुवर्णकाळ परत येईल, तथापि,
 भारतातील हॉकीला पूर्वीचे वैभव प्राप्त करून
 देण्यासाठी भारत सरकारकडून अधिक काम वचन -
 बद्धता आणि पुरेसे कुशल खेळाडू नाहीत आणि
 भविष्यात तरुणांना हा खेळ नियमितपणे खेळता याचा
 यासाठी पुरेशा सुविधा नाहीत हॉकी बद्दल लोकांचे
 प्रेम, कौतुक आणि आदर यामुळे असे दिसते की
 हे कधीही थांबणार नाही आणि हॉकीचा सुवर्णकाळ
 परत येईल, तथापि भारतातील हॉकीला पूर्वीचे
 वैभव प्राप्त करून देण्यासाठी भारत सरकारकडून
 अधिक काम, वचनबद्धता आणि पाठबळ आवश्यक
 आहे

इंडियन हॉकी लीग हॉकी संघाची संख्या वाढ -
 वण्यासाठी काही उत्कृष्ट उपाय व आपल्याचा मानस
 आहे (2098 पर्यंत 4 संघ आणि 2092 पर्यंत 90 संघ)
 भारतीय हॉकी आणि ऑस्ट्रेलियन हॉकी संघात
 फुटबॉल तीन हंगामात (2098 ते 2092) सहा सामन्यां -
 च्या स्पर्धेसाठी एक फायदेशीर करार आहे.